

Otázky Vilému Závadovi

in Tvorba, 1973, č. 5, 31. 1., s. 1

„Co pro vás znamená mír ve Vietnamu?“

– Já se domnívám, že mír ve Vietnamu může být i počátkem míru ve světě.

„Jak by měl podle vašeho mínění pomoci svět lidu této tak těžce zkoušené zemi?“

– Všemi prostředky, aby se co nejdříve zhojily válečné rány na jeho těle, aby začal žít znovu radostně, plně, v atmosféře pokoje a míru.

„A jak může pomoci český spisovatel?“

– Že bude svým dílem pomáhat tuto atmosféru všude vytvářet a upevňovat.

ZÁNIKY ČASOPISŮ

- po nástupu Husákova vedení do čela ÚV KSČ v dubnu 1969 přestávaly kulturní časopisy vycházet v tomto pořadí:
- týdeník **Listy** (15. května 1969),
- měsíčníky **Plamen** (v květnu 1969), **Tvář** (v červnu 1969), ústecký **Dialog** (v srpnu 1969), ostravský **Červený květ** (v září 1969),
- **Sešity pro literaturu a diskusi** (v říjnu 1969), **Divadlo** (v březnu 1970), brněnský čtrnáctideník **Host do domu** (v dubnu 1970), dvouměsíčník **Orientace** (na konci roku 1970).

spisovatelský svaz

- **Syndikát českých spisovatelů** → březen 1949 výběrový **Svaz československých spisovatelů (SČSS)** = poslušnost de facto vypovězena na IV. sjezdu v červnu 1967;
- říjen 1968 = federalizace republiky:
- ustavování národních uměleckých svazů – **Svaz českých spisovatelů (SČS)** vznikl v červnu 1969 (předseda Jaroslav Seifert, místopředsedové Jiří Brabec a Karel Ptáčník), jeho činnost však husákovský ÚV KSČ paralyzoval.

Jan Kozák na ustavujícím sjezdu
Svazu českých spisovatelů (31. 5. 1972)

„Z řady významných českých spisovatelů stojících **věrně** při straně, při socialismu se proto vytvořil na konci roku 1970 přípravný výbor Svazu českých spisovatelů, který vypracoval nové stanovy schválené 21. prosince 1970. Tím skončila **zahanbující** kapitola v dějinách naší literatury, vyznačující se tím, že se vedení naší spisovatelské organizace **proti veškeré tradici české pokrokové literatury** zmocnila **klika politických dobrodruhů**, často **nepisovatelů**, kteří tuto společenskou instituci proměnili v **nástroj reakce**, v **jedno z nejútočnějších center protistranické, antisovětské politiky.**“

Bohumil Hrabal a okolnosti vzniku jeho textů:

1. spisovatelovy osobní dispozice, sklon vracet se k jednou už napsanému textu v jiné perspektivě nebo v jiné jazykové poloze;
2. tlak zvnějšku, od nakladatelství, která chtěla Hrabala publikovat, ale současně nechtěla příliš nezvyklým uměleckým tvarem budit nežádoucí pozornost komunistické strany;

BOHUMIL HRABAL 1968–1980

- Morytáty a legendy (1968)
- Poupata (1969)
- Domácí úkoly (1970)
- Postřižiny (1970, smz. 1974)
- Obsluhoval jsem anglického krále (1971, smz. 1973)
- Městečko, kde se zastavil čas (1973, smz. 1974)
- Něžný barbar (1973, smz. 1974)
- Slavnosti sněženek (1975)
- Příliš hlučná samota (1976, smz. 1977)
- Morytáty a legendy (1968)
- Postřižiny (1976)
- Slavnosti sněženek (1978)
- Krasosmutnění (1979)
- Harlekýnovy milióny (1981)
- Kluby poezie (1981, tj. Něžný barbar a Příliš hlučná samota)
- Domácí úkoly z pilnosti (1982)

S Jiřím Menzelem o dnešku a včerejšku,
in Záběr 7, 1974, č. 17, 16. 8., s. 3

- „Některé filmy se už nedají dnes promítat, nebylo by to prospěšné.“
- „Dlouho mi trvalo, než jsem pochopil, že opravdový tvůrce musí mít i rozhled a schopnost vidět šířeji a dál, vidět z nadhledu a předvídat, aby nepodleh látce a atmosféře, ve které tvoří. Ten nedostatek rozmyslu a nadhledu mne mrzí a považuji ho za nejhorší chybu při práci na tomto filmu.“
- „Nevěděl jsem tehdy, co jsem vědět měl. Až později, při různých rozhovorech, jsem se poučil, že mezi těmi slovy byla skryta výzva k anarchii. Ještě dost dlouho trvalo, než jsem to pochopil. Anarchii jsem neměl v lásce nikdy. Musím říci, že po tomto poučení bych nemohl dnes něco podobného podepsat.“

S Jiřím Menzelem o dnešku a včerejšku,
in Záběr 7, 1974, č. 17, 16. 8., s. 3

- „Protože se chci projevit především prací a nikoli jen slovem, požádal jsem dramaturgii Filmového studia Barrandov právě o současnou látku proto, aby to, co udělám, mluvilo za mne. Rád bych vrátil své zemi to, co jsem se díky jí naučil, dělat filmy, jak nejlíp dovedu, dávat lidem radost a nezakrývat jim přitom oči.“
- „Rád bych se k tomu vývoji připojil vlastní prací a podpořil tak politiku dnešního vedení strany a státu.“

Rozhovor s Bohumilem Hrabalem,
in Tvorba č. 1 z 8. 1. 1975

- „jako český spisovatel jsem spojen s českým lidem, s jeho socialistickým dneškem a zítřkem“,
- „chci po svém způsobu přispívat k tomu, aby mezi lidmi byly vztahy, jaké mají být mezi socialistickými lidmi,“
- „myslím to poctivě se čtenáři i se socialismem“,
- „bez něho si nedovedu představit ani dnešek, ani budoucnost“.

Ivan M. Jirous: Zpráva o třetím českém hudebním obrození (únor 1975, smz. 1976)

Jakmile je totiž učiněn první ústupek, ať pod pokryteckou omluvou nebo poctivým dojmem, že na tom nezáleží, je ztraceno vše. Jakmile položí ďábel (který dnes mluví ústy establishmentu) první podmínku – přistřihněte si vlasy, jen tak trochu, a budete moci hrát –, je třeba říci ne. Jakmile ďábel (který dnes mluví ústy establishmentu) řekne – změňte si název a budete moci hrát dál to, co hrajete, je třeba říci – ne, nebudeme tedy hrát.

BOHUMIL HRABAL 1968–1980

- Morytáty a legendy (1968)
- Poupata (1969)
- Domáci úkoly (1970)
- Postřižiny (1970, smz. 1974)
- Obsluhoval jsem anglického krále (1971, smz. 1973)
- Městečko, kde se zastavil čas (1973, smz. 1974)
- Něžný barbar (1973, smz. 1974)
- Slavnosti sněženek (1975)
- Příliš hlučná samota (1976, smz. 1977)
- Morytáty a legendy (1968)
- Postřižiny (1976)
- Slavnosti sněženek (1978)
- Krasosmutnění (1979)
- Harlekýnovy milióny (1981)
- Kluby poezie (1981, tj. Něžný barbar a Příliš hlučná samota)
- Domáci úkoly z pilnosti (1982)

Postřižiny (1970, vyd. 1976,
spisy 6: Obrazy v hlubině času, 1994)

- motto: „Paní Bovaryová jsem já (Gustav Flaubert)“
- 12 číslovaných kapitol, mezi nimi volná souvislost
- vypravěč v 1. os. fem.
- střídání prézenta a préterita
- dominance vnitřního monologu nad dialogickými a dějovými pasážemi

Postřižiny, ps. 1970

Bod'á Červinka si vždycky dával záležet na mých vlasech. Říkal, tyhle vlasy jsou zbytek starých zlatých časů, takové vlasy jsem nikdy pod svým hřebenem neměl. Když Bod'á rozčesal ty moje vlasy, jako by zapálil dvě pochodně v krámě, v zrcadlech a miskách a karafách zaplál požár mých vlasů a já jsem musela uznat, že Bod'á má pravdu. Nikdy jsem neviděla svoje vlasy tak krásné jako u Bodi v krámě, když je vykoupal v heřmánkovém odvaru, který jsem si uvařila a přivezla v bandasce na mlíko. To dokud moje vlasy byly mokré, nikdy neslibovaly, co se s nimi začalo dít, když prosýchaly; jen začaly schnout, jako by v těch proudech se narodilo tisíce zlatých včel, tisíce svatojanských mušek, zapraskalo tisíce jantarových krystalků.

„Tuhle jsem šel ze Slavie a přede mnou kráčel mladík a nesl vztyčenou slávistickou vlajku a viděl jsem, že ten mladík hovořil s tím praporem, byl proto krásný a zkrásněl ještě víc, když jsem viděl, že i ten prapor hovoří s ním. Viděl jsem, že ono už nešlo jen o tu vlajku, ale s tím vlajkonošem kráčela i podstata poezie a filosofie, ten prapor byla šifra vyšší skutečnosti. Myslím si, že sice v každém člověku je zárodek geniality, ale mladí lidé, kteří mají tak velikou víru a inspiraci jako ten mladík nesoucí slávistický prapor, pro všechny podobné mladé lidi platí můj obdivný pohled tuplem.“

Městečko, kde se zastavil čas (smz. 1973)

- podtitul: Povídky
- 11 číslovaných kapitol + epilog v kursivě
- vypravěč v 1. os. mask., chlapec
- důsledné préteritum
- chronologicky postupující čas od školní docházky za první republiky až po stárnutí rodičů a strýce Pepina v poválečném bezčasní

Městečko, kde se zastavil čas (smz. 1973)

- v exilu: Innsbruck 1978, Toronto 1989

- Krasosmutnění (Čs. spisovatel 1979)

- Harlekýnovy milióny (Čs. spisovatel 1981)

- Městečko, kde se zastavil čas (Odeon 1991)

Městečko, kde se zastavil čas

A když se tatínek ... vrátil do kanceláře, naposledy tam byl, vybral si svoje zásuvky, svoje pera, nový ředitel otevíral poštu a pil pivo hned po ránu, jak byl zvyklý, otevíral poštu a rozdával ji a čekal, až tatínek půjde, a tatínek čekal, otálel, ještě si vyšel do pivovaru, schválně si zapomněl prázdné kanistry u zdi, i tam otálel, ale žádný z dělníků k němu nepřišel, nikdo se s ním nerozloučil, nikdo jej nepolitoval, ani jedině slovíčko, chodili, jako by tatínek nebyl, jako by škodovkou a na motocyklu nevozil jejich manželky k porodu, jejich děti na prázdniny, jako by jim nedávno nepůjčoval nákladní vozy a auta k přepravě nového nábytku anebo materiálu na stavení a domky, které si stavěli, a tak tatínek odešel, jako by byl vinný, tak jako pan podstarší.

Městečko, kde se zastavil čas

...Když si tatínek odvezl poslední krabici s pery a kalendářičky a notýsky, otevřel skříňku a vzal dvě bachraté lampy, ty lampy, v jejichž svitu psával před léty a které byly připraveny, kdyby elektrika vypnula, bachraté lampy se zelenými stínítky, a když si je odnášel, pravil dělnický ředitel: „Ty lampy jsou ale v inventáři pivovaru...“ a vzal je tatínkovi z rukou. „Já si je koupím,“ pravil tiše tatínek. Ale dělnický ředitel hlavou a řekl cize: „Nahrabal jste si dost, postavil jste vilu...“ A když tatínek vyšel z kanceláře, dělnický ředitel na to čekal, a obě lampy i se zelenými stínítky vyhodil oknem na hromadu harampádí a šrotu a zelená stínítka a cylindry se roztrhaly a tatínek se chytil za hlavu a křuplo mu v ní, jako by mu roztrhali mozek. „Začíná nová epocha i tady,“ řekl dělnický ředitel a vešel do kanceláře (1994: 169–170).

Rozhovor s Bohumilem Hrabalem, in Tvorba č. 1 z 8. 1. 1975

- v druhé části interview Hrabal přirovnává svůj způsob psaní k fotbalu.
- „Tuhle jsem šel ze Slavie a přede mnou kráčel mladík a nesl vztyčenou slávistickou vlajku a viděl jsem, že ten mladík hovořil s tím praporem, byl proto krásný a zkrásněl ještě víc, když jsem viděl, že i ten prapor hovoří s ním. Viděl jsem, že ono už nešlo jen o tu vlajku, ale s tím vlajkonošem kráčela i podstata poezie a filosofie, ten prapor byla šifra vyšší skutečnosti. Myslím si, že sice v každém člověku je zárodek geniality, ale mladí lidé, kteří mají tak velikou víru a inspiraci jako ten mladík nesoucí slávistický prapor, pro všechny podobné mladé lidi platí můj obdivný pohled tuplem.“

Zpráva o třetím českém hudebním obrození (13. kapitola)

Underground vytvářejí lidé, kteří pochopili, že uvnitř legality se nedá nic změnit, a kteří ani neusilují do legality vstoupit. ... Nezbytnými vlastnostmi těch, kdo si zvolili underground za svůj duchovní postoj a prostor, je zběsilost a pokora. ... U nás žijeme v ovzduší naprosté shody: první kultura nás nechce a my nechceme mít s první kulturou nic společného. ... Nic z toho, co děláme, se nositelům oficiální kultury nemůže líbit, protože to je nepoužitelné k vytváření dojmu, že věci jsou v pořádku.